

• Muistitulkki-
toiminta •

Muistitulkkin materiaali

ROMANI

SISÄLLYS

1. Asiakkaan taustatietojen kartoitussivu 3

Tässä osiossa kerätään asiakkaan perustiedot ja kartoitetaan hänen taustatietojaan. Lomake on laadittu selkokielellä. Muistitulkki voi täyttää osion asiakkaan kanssa ennen testiin menoa tai se voidaan täyttää yhdessä testajan (muistialan ammattilainen) kanssa.

2. Kysely läheisellesivu 7

Tämä läheisen kysely on laadittu selkokielellä.

3. Asiakkaan oirekyselysivu 9

Tässä osiossa testaja haastattelee asiakasta ennen testin aloitusta.

4. MMSE -testi.....sivu 11

Testitilanteessa on mukana muistitulkki, asiakas ja testaja.

5. Kellotestisivu 17

6. Yhteenvedo testitilanteen huomioistasivu 19

Tähän osioon kirjataan tarvittavat jatkotoimenpiteet sekä testin ja haastattelun aikana tehdyt huomiot.

7. Muistitulkki muistitestitilanteessasivu 21

Muistitulkin rooli muistitestitilanteessa.

8. Kieli- ja kulttuuriryhmäkohtaiset huomiotsivu 21

Tähän osioon on koottu asiakkaan kieli- ja kulttuuriryhmään liittyviä huomioita, jotka voivat vaikuttaa testin suorittamiseen sekä testin lopputulokseen. Testajan on hyvä käydä nämä huomiot läpi ennen testin aloittamista.

Tämä materiaalipaketti toimii työkaluna muistitulkeille sekä muistialan ammattilaisille.

TULOSTUSOHJE

A4-tulostin: Tulosta kaikki sivut 1–22*. Teippaa yhteen kannet: sivut 1, 2, 21 ja 22.

Teippaa yhteen myös Asiakkaan taustatietojen kartoitus, sivut: 3, 4, 5, ja 6.

* älä tulosta A3-kokoisia sivuja 23–26.

A3-tulostin: Tulosta A4-kokoon sivut 7–20**. Tulosta A3 kokoon viimeisenä olevat sivut 23–26.

** älä tulosta sivuja 1–6.

Päiväys:	 / 20.....
Muistitulkki:	

Ennen lomakkeen täyttämistä muistitulkki selvittää asiakkaalta, kuuleeko asiakas häntä.
Muistitulkki varmistaa myös, että asiakkaalla on tarvittavat silmälasit mukana.
Jos asiakkaalla on ongelmia kuulossa tai näössä, muistitulkki kirjaa havainnot lomakkeen loppuun.

ASIAKKAAN TIEDOT

Asiakkaan nimi	
Henkilötunnus	Äidinkieli
Puhelinnumero	Sähköpostiosoite
Katuosoite	
Postinumero	Kaupunki
Alkuperäinen kotimaa	Milloin muuttanut Suomeen?
Millainen on asiakkaan suomen kielen taito? Asiakas ymmärtää suomea: ☐ Hyvin ☐ Vähän ☐ Ei ollenkaan	

Koulutus

Oletko käynyt koulua? ☐ Kyllä ☐ Ei

Kuinka monta vuotta? Missä maassa:

Oppiaste: ☐ Peruskoulu ☐ Ammattikoulu ☐ Korkeakoulu

Lisätietoa koulutuksesta:

Luku- ja kirjoitustaito

Osaatko lukea? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Vähän

Millä kielellä osaat lukea?

Osaatko kirjoittaa? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Vähän

Millä kielellä osaat kirjoittaa?

Ammatti

Mitä työtä olet tehnyt kotimaassasi?

.....

.....

Ammatti Suomessa

Oletko tehnyt työtä Suomessa? ☐ Kyllä ☐ Ei

Mitä työtä olet tehnyt?

.....

.....

Asuminen

Millä tavalla asut tällä hetkellä?

☐ Yksin ☐ Puolison kanssa

☐ Perheen kanssa (useampi henkilö) ☐ palvelutalossa

☐ Jokin muu vaihtoehto:

Pidätkö huolta jostain toisesta henkilöstä? ☐ Kyllä ☐ Ei

Autoilu

Onko sinulla ajokortti? ☐ Kyllä ☐ Ei

Ajatto autoa Suomessa? ☐ Kyllä ☐ Ei

ARJEN TOIMINTAKYKY

Käykö kotihoito luonasi? ☐ Kyllä ☐ Ei

Kuinka usein kotihoito käy? ☐ Joka päivä
☐ Kerran viikossa
☐ Jokin muu:

Teetkö kotitöitä itsenäisesti? ☐ Kyllä ☐ Ei

Siivoatko itse? ☐ Kyllä ☐ Ei

Laitatko ruokaa itse? ☐ Kyllä ☐ Ei

Käytätkö kodinkoneita (esimerkiksi pyykinpesukonetta tai kahvinkeitintä)? ☐ Kyllä ☐ Ei

Käytätkö puhelinta? ☐ Kyllä ☐ Ei

Käytätkö tietokonetta? ☐ Kyllä ☐ Ei

Tarvitsetko apua pukeutumisessa? ☐ Kyllä ☐ Ei

Tarvitsetko apua peseytymisessä (esimerkiksi apua suihkussa)? ☐ Kyllä ☐ Ei

Tarvitsetko apua WC:ssä käyntiin? ☐ Kyllä ☐ Ei

Käykö joku henkilö auttamassa sinua? ☐ Kyllä ☐ Ei

Missä asioissa hän sinua auttaa?

- ☐ Kauppa-asioissa
☐ Pankkiasioissa
☐ Pesemisessä ja päivittäisessä puhtaudessa
☐ Jossakin muussa asiassa (esimerkiksi siivouksessa, pyykin pesussa)

ELÄMÄNTAVAT

Nukutko mielestäsi riittävästi? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Heräiletkö öisin? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Nukutko päivällä? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Käytätkö unilääkkeitä? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Miten nukuit viime yönä? ☐ Hyvin ☐ Huonosti

Käytätkö alkoholia? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Kuinka usein käytät alkoholia?

☐ Päivittäin ☐ Kerran viikossa ☐ Harvemmin

Tupakoitko? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Käytätkö huumaavia aineita? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Harrastatko liikuntaa? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Käytkö kävelyillä? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Käytkö kuntosalilla? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Käytkö ryhmäjumppassa? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Käytkö kerhossa tai ryhmätoiminnassa? ☐ Kyllä ☐ Ei

Onko sinulla muita harrastuksia ☐ Kyllä ☐ Ei

(esimerkiksi käsityöt, laulaminen, teatteri lukeminen)?

Mitä harrastuksia:

MIELIALA

Koetko, että olet yksinäinen?	☐ Kyllä	☐ Ei	☐ Joskus
Koetko, että olet surullinen?	☐ Kyllä	☐ Ei	☐ Joskus
Koetko, että olet masentunut?	☐ Kyllä	☐ Ei	☐ Joskus
Käytätkö mielialalääkkeitä (esimerkiksi masennukseen)?	☐ Kyllä	☐ Ei	☐ Joskus

SAIRAUDET JA LÄÄKKEET

Onko lääkäri määrännyt sinulle lääkkeitä Suomessa?	☐ Kyllä	☐ Ei
Ostatko lääkkeitä muualta kuin Suomesta?	☐ Kyllä	☐ Ei
Huolehditko itse omista lääkkeistäsi?	☐ Kyllä	☐ Ei
Käytätkö yrttivalmisteita tai muita rohtoja (esimerkiksi luontaistuotteita)?	☐ Kyllä	☐ Ei

ONNETTOMUUDET JA TAPATURMAT

Mistä maasta muutit Suomeen?

Miksi muutit Suomeen?

Oletko joutunut onnettomuuteen, jossa olet satuttanut pääsi (esimerkiksi auto-onnettomuus, putoaminen, kova isku päähän)?

Kyllä ☐ Ei ☐

Lisätietoa:

Oletko kokenut elämäsi aikana asioita tai tapahtumia, jotka ovat olleet henkisesti vaikeita tai raskaita (esimerkiksi avioero, läheisen kuolema, sota, väkivalta)?

Kyllä ☐ Ei ☐

Lisätietoa:

OMA ARVIO MUISTIN TOIMINNASTA

Oletko huolissasi muististasi? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Hukkaatko tavaroitasi (esimerkiksi avaimet, puhelin, silmälasit)? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Unohdatko sovitut tapaamiset? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

Oletko eksynyt tutussa ympäristössä (esimerkiksi kauppamatkalla)? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Joskus

ASIAKKAAN SUOSTUMUS TIETOJEN LUOVUTTAMISELLE

Saako tämän kyselyn ja muistitestin tietoja antaa hoitavalle taholle
(esimerkiksi terveysasemalle tai lääkärille)?

☐

Kyllä

☐

Ei

Paikka _____

Päivämäärä ____ / ____ 20 ____

Asiakkaan allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

MUISTITULKIN HAVAINTOJA

Asiakkaan näkö- ja kuulovaikkeudet:

.....

.....

.....

Ymmärsikö asiakas puheesi?

.....

.....

.....

Puhuiko asiakas sujuvasti (oliko puhe selkeää ja ymmärrettävää, etsikö asiakas sanoja)?

.....

.....

.....

Millainen oli asiakkaan tunnetila ja mielentila kyselyn aikana?
Oliko asiakas esimerkiksi väsynyt, virkeä, ärtynyt?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Paikka _____

Päivämäärä ____ / ____ 20 ____

Muistitulkin allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Asiakkaan nimi:	Asiakkaan syntymäaika:
Vastaajan nimi:	
Vastaaja on: puoliso lapsi muu läheinen ystävä	

Tässä lomakkeessa kysytään läheistäsi koskevia kysymyksiä liittyen hänen terveyden tilaan ja arjessa pärjäämiseen. Vastaa kysymyksiin valitsemalla hänen tilanteeseen parhaiten sopiva vaihtoehto.

1. Asuuko hän yksin? ☐ kyllä ☐ ei
2. Mikäli hän asuu yksin, pärjääkö hän mielestänne yksin? ☐ kyllä, hän pärjää hyvin ☐ hän tarvitsee joissain asioissa apua ☐ hän tarvitsee päivittäistä apua ja valvontaa
3. Käykö häntä auttamassa joku toinen henkilö (lapsi, muu läheinen, ystävä)? ☐ ei käy ☐ kyllä, käy viikoittain ☐ kyllä, käy päivittäin
4. Tarvitseeko hän apua arjen toiminnoissa? Rastita kaikki kohdat, joissa hän tarvitsee toisen henkilön apua. ☐ kauppa-asioissa ☐ pankkiasioissa ☐ siivouksessa ☐ ruuanlaitossa ☐ pukeutumisessa ☐ wc käynneissä ☐ suihkussa ☐ hampaiden pesussa
5. Onko hänen avun tarpeensa muuttunut lähiaikoina? ☐ ei muutosta aiempaan ☐ kyllä, hän tarvitsee hieman enemmän apua kuin aiemmin ☐ kyllä, hän tarvitsee apua lähes kaikessa
6. Tekeekö hän kotitöitä itsenäisesti? ☐ kyllä, hän tekee kotitöitä kuten ennenkin ☐ kyllä, hän tekee edelleen jotain mutta ei niin paljon, kun ennen ☐ hän ei tee itsenäisesti mitään kotitöitä
7. Asioiko hän kodin ulkopuolella itsenäisesti? ☐ kyllä, usein ☐ joskus ☐ ei, hän ei asioi itsenäisesti
8. Käyttääkö hän puhelinta? ☐ kyllä käyttää ☐ hän käytti ennen mutta ei enää ☐ hän ei ole koskaan käyttänyt puhelinta
9. Käyttääkö hän alkoholia tai huumaavia aineita? ☐ kyllä käyttää ☐ kyllä käyttää ja käyttö on lisääntynyt lähiaikoina ☐ hän ei käytä alkoholia eikä huumaavia aineita
10. Onko hänellä virtsankarkailua? ☐ ei, hänen pidätyskyky on hyvä, eikä vahinkoja tapahdu ☐ kyllä, hänelle tapahtuu vahinkoja silloin tällöin ☐ kyllä, hänen pidätyskyky on heikko ja vahinkoja tapahtuu usein
11. Onko hänen persoonansa muuttunut viime aikoina? Tekeekö tai puhuuko hän sellaista mitä hän ei aiemmin ole tehnyt tai puhunut? ☐ ei, en ole huomannut muutosta aiempaan verrattuna ☐ kyllä joskus ☐ kyllä usein
12. Onko hänellä harrastuksia tai kiinnostuksen kohteita, kuten kerhotoiminta, liikunta, lukeminen, käsityöt, tai elokuvat? ☐ kyllä, hän harrastaa kuten ennen ☐ kyllä, mutta hänen kiinnostuksensa on vähentynyt ☐ kyllä mutta hän on lopettanut harrastukset kokonaan ☐ ei, hänellä ei ole harrastuksia

13. Hukkaako hän tavaroita, kuten avaimet, silmälasit, puhelin? ☐ ei, hän huolehtii tavaroistaan kuten ennenkin ☐ kyllä, hän hukkaa ja unohtelee tavaroitaan joskus ☐ kyllä, hänellä on jatkuvasti jokin hukassa	
14. Onko hän lähiaikoina eksynyt tutussa ympäristössä, kuten kauppamatkalla? ☐ ei, hän osaa kulkea tutussa ympäristössä itsenäisesti ☐ kyllä, hän on eksynyt muutaman kerran ☐ kyllä, hän eksyy usein	
15. Muistaako hän sovitut asiat ja tapahtumat? ☐ kyllä, hän muistaa hyvin, kuten ennenkin ☐ hän unohtaa asioita silloin tällöin ☐ hän unohtelee jatkuvasti sovittuja asioita	
16. Toistaako hän aiemmin puhumiaan asioista uudelleen ja uudelleen? ☐ ei toista ☐ hän toistelee silloin tällöin ☐ hän toistelee jatkuvasti jo puhumiaan asioita	
17. Muistaako hän läheistensä ja ystäviensä nimet? ☐ kyllä, hän muistaa hyvin kuten ennenkin ☐ hän unohtelee silloin tällöin ☐ ei, hän ei muista enää nimiä	
18. Onko hänen puhe sujuvaa? ☐ kyllä on, hän puhuu kuten ennenkin ☐ hänen puheen tuottaminen on joskus hankalaa ☐ hänen puhe on selvästi huonontunut aiempaan verrattuna	
19. Ymmärtääkö hän kuulemaansa puhetta? ☐ kyllä, hän ymmärtää kuten ennenkin ☐ hänellä on ymmärtämisessä jonkin verran haasteita ☐ hän ymmärtää puhetta huonosti	
20. Kuka huolehtii hänen lääkkeitään? ☐ hän huolehtii lääkkeiden annostelun ja ottamisen itse ☐ hän huolehtii lääkkeitä yhdessä toisen henkilön kanssa ☐ hän ei itse osallistu lääkkeitä huolehtimiseen, vaan joku toinen henkilö hoitaa kaiken	
21. Miten hänen muistiin liittyvät ongelmat ovat alkaneet? ☐ pikkuhiljaa, pidemmän ajan kuluessa ☐ melko nopeasti lähikuukausien aikana	
22. Onko hänelle tapahtunut jokin onnettomuus tai muu sellainen tapahtuma, joka voisi heikentää hänen muistiaan, terveyttään tai arjessa selviytymistään? ☐ kyllä (sairauskohtaus, onnettomuus, tapaturma, merkittävä elämänmuutos) ☐ ei ole	
23. Haluatko kertoa jotain muuta hänen muistiin tai arjen toimintaan liittyen?	
24. Koetko että sinulla itselläsi on avun tai tuen tarve? ☐ ei, koen että pärjään ☐ koen, että jotkin asiat eivät suju ja tarvitsen niihin apua ☐ en pärjää ja tarvitsen apua	

Allekirjoitus.....

Tähän voit kirjoittaa yhteystietosi

Sähköpostiosoite	Puhelinnumero
------------------	---------------

Muistitulkin avulla asiakkaalta selvittävät lisäkysymykset MMSE-testiä varten

Onko teille tehty muistitestejä aikaisemmin?

☐

Kyllä

☐

Ei

☐

En tiedä

Koska?

Millä terveysasemalla asioitte?

Onko teillä kipuja?

Päivittäin käytössä olevat lääkkeet:

Muut lääkkeet:

Onko sinulla tietoa lähisukusi sairauksista? Esim. muistisairaudet, sydän- ja verisuonitaudit, neurologiset sairaudet, psyykkiset sairaudet ym.

Onko läheinen täyttänyt läheisen kyselylomakkeen?

☐

Kyllä

☐

Ei

4. MINI-MENTAL STATE EXAMINATION (MMSE) -testi

Asiakas:..... Syntymäaika:

Testaaja: Pvm:

Väärin Oikein

1. Mikä vuosi nyt on?	0	1	
2. Mikä vuodenaika nyt on?	0	1	
3. Monesko päivä tänään on? (± 1 pv)	0	1	
4. Mikä viikonpäivä tänään on?	0	1	
5. Mikä kuukausi nyt on?	0	1	
6. Missä maassa olemme?	0	1	
7. Missä maakunnassa olemme?	0	1	
8. Mikä on tämän paikkakunnan nimi?	0	1	
9. Mikä on tämä paikka jossa olemme?	0	1	
10. Monennessako kerroksessa olemme?	0	1	
11. Seuraavassa pyydän Teitä painamaan mieleen kolme sanaa. Kun olen sanonut ne, toistakaa perässäni.	0	1
..... |

**PAITA – RUSKEA – VILKAS
RUUSU – PALLO – AVAIN**

PAITA		RUUSU	0	1
RUSKEA	tai	PALLO	0	1
VILKAS		AVAIN	0	1

Toistoja

- 12.** Nyt pyydän Teitä vähentämään 100:sta 7 ja saamastanne jäännöksestä 7 ja edelleen vähentämään 7, kunnes pyydän lopettamaan.

93 _____	0	1	_____
86 _____	0	1	_____
79 _____	0	1	_____
72 _____	0	1	_____
65 _____	0	1	_____

13. Mitkä olivat ne kolme sanaa, jotka pyysin
Teitä painamaan mieleenne?

PAITA		RUUSU	0	1
RUSKEA	tai	PALLO	0	1
VILKAS		AVAIN	0	1

14. Nyt kysyn Teiltä kahden esineen nimeä.

a) Mikä tämä on? – näytetään rannekelloa **0 1**

b) Mikä tämä on? – näytetään lyijykynää **0 1**

15. Nyt luen Teille lauseen.

Pyydän Teitä toistamaan sen perässäni:

EI MITÄÄN MUTTIA EIKÄ JOSSITTELUA **0 1**

16. Seuraavaksi annan Teille paperin ja pyydän Teitä
tekemään sille jotain.

Ottakaa paperi vasempaan käteenne.
Taittakaa se keskeltä kahtia ja asettakaa
polvienne päälle.

Ottaa paperin vasempaan käteen **0 1**

Taittaa sen **0 1**

Asettaa paperin polville **0 1**

17. Näytän Teille tekstin. Pyydän Teitä lukemaan sen
ääneen ja noudattamaan sen ohjetta.

”SULKEKAA SILMÄNNE” **0 1**

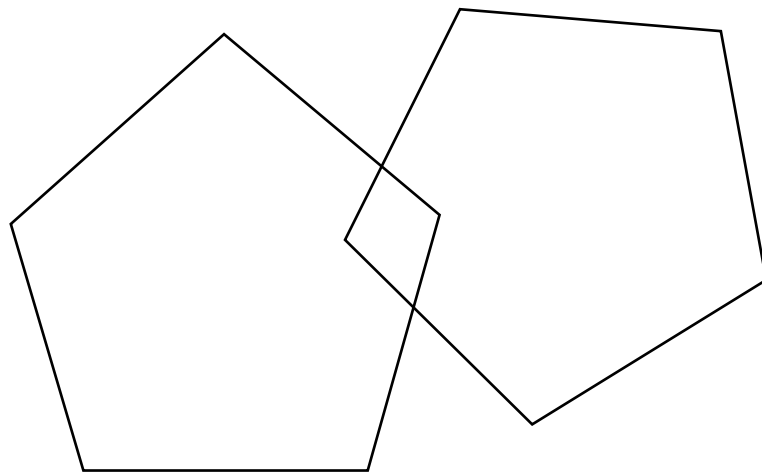
18. Kirjoittakaa kokonainen lyhyt lause
mielenne mukaan. (kts. seuraava sivu) **0 1**

19. Voisitteko piirtää tämän kuvion alapuolelle
samanlaisen kuvion. (kts. seuraava sivu) **0 1**

MMSE-testin pistemäärä **/30**

18. Kirjoittakaa lause tähän.

19. Piirtäisittekö tämän kuvion alapuolelle samanlaisen kuvion.

Päiväys:	/		20
Asiakkaan nimi			

KELLOTESTIN OHJEISTUS

Pyydän Teitä kuuntelemaan tarkasti.

Pyydän Teitä vielä piirtämään kellotaulun numeroineen ja siihen viisarit osoittamaan aikaa kymmentä yli yksitoista.

Kellotestin tulos: /6

YHTEENVETO TESTITILANTEEN HUOMIOISTA

*Testaajan tekemät muut huomiot ja jatkotoimenpiteet
MMSE-testin, kellotestin, sekä haastattelun pohjalta.*

ASIAKKAAN TIEDOT

Asiakkaan nimi

Henkilötunnus

MMSE -muistitestin tulos: / 30

Kellotestin tulos: / 6

PALAUTE MUISTITULKILLE

Paikka _____

Päivämäärä ____ / ____ 20 ____

Testaajan allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Tämä lomakekokonaisuus on osa ETNIMUn Muistitulkki-toimintaa ja se on kehitetty etnistaustaisten muistihäiriöisten kartoittamiseksi. Muistitulkki-toiminnassa noudatetaan GDPR tietosuojasetusta. Kerätyt asiakastiedot tallennetaan HILKKA™ -järjestelmään, joka kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäluokkaan A. Alkuperäiset kappaleet jäävät muistitestin testaajalle ja kopiot toimitetaan ETNIMU-toiminnalle.

MUISTITULKKI MUISTITESTITILANTEESSA

Muistitulkki on Muistitulkki-toimintaan koulutettu vapaaehtoinen. Hänellä on valmiudet toimia tulkkina muisti-vastaanotolla ja hän ymmärtää testitilanteen tulkkaukselle asettamat erityispiirteet. Lisäksi hänellä on tietoa ja ymmärrystä muistisairauksista ja muistisairaana henkilön kanssa toimimisesta.

Muistivastaanotto ja testitilanne, joissa toimitaan tulkin välityksellä, vaativat testaaajalta erilaista osaamista. Tilanne voi olla haastava myös asiakkaalle.

Muistitulkki-toiminnan avulla pyritään tukemaan tilannetta sekä turvaamaan totuudenmukaiset testitulokset ja välttämään tilanteita, joissa tulkki toimii asiakkaan läheinen, kuten oma puoliso tai lapsi.

KIELI- JA KULTTUURIRYHMÄKOHTAISET HUOMIOT

Romanit mielletään hyvin homogeenisena ryhmänä ja ajatellaan että myös heidän tarpeensa ovat samat. Yksilöllisiä eroja löytyy kuitenkin mm. tavoissa, koulutuksessa, elintasossa ja integroitumisessa maaseudun ja kaupunkiasujien välillä.

Romanien elämään vaikuttavia yhteisiä kulttuurisidonnaisia asioita, joita kannattaa huomioida, varsinkin ennen 1955-syntyneiden kohdalla ovat:

- Romanivanhuksia teititellään aina, myös kotioloissa.
- Ruumiintointoihin ja omaan kehoon liittyvät asiat ovat tabuja. Romaniväestöön kuuluvalta ei voi kaikissa tilanteissa kysyä hygieniaan liittyvistä asioista, kuten suihkussa ja wc:ssä käymisestä. Tähän vaikuttaa kysyjän tausta ikä ja/tai sukupuoli. Valta-
väestön edustajalle usein vastataan, mutta oman yhteisön edustajalle ei. Jos epäsovivan kysymyksen esittää toisen sukupuolen edustaja tai se esitetään toisen romanin läsnä ollessa, voi olla, että asiakas suuttuu tai loukkaantuu.
- Seksuaalisuudesta ja seksuaalivähemmistöistä puhuminen on erityisesti iäkkäiden keskuudessa erittäin vaikeaa ja siitä kysyminen koetaan loukkaavana.
- Perheväkivallasta ei puhuta ulkopuolisille, vaikkei se olisi fyysistä vaan esim. taloudellista ja henkistä.
- Mielenterveys on aiheena vaikea ja sitä hävetään, koska samoin kuin muistisairaus myös mielenterveys vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen normeja rikkovalla tavalla.
- Kielellisten eroavaisuuksien vuoksi monia valtaväestön käyttämiä termejä tai käsitteitä ei käytetä romanikulttuurissa. Psykkisistä traumaista voi kysyä: oletteko kokenut suruja tai isoja murheita, onko elämässänne sattunut pahoja asioita? Fyysistä traumaista voi kysyä: oletteko joskus satuttanut itsenne pahasti tai oletteko ollut onnettomuuksissa?
- Romanikulttuurissa miesten ja naisten roolit ovat hyvin erilaisia. Arjen toimintakykyä ei voida selvittää samoilla kysymyksillä miesten ja naisten kohdalla, sillä romanimiehet eivät yleensä osallistu kotitöihin.
- Harrastukset ovat käsitteenä uusi. Monet iäkkäät, varsinkin naiset, eivät erikseen harrasta liikuntaa. Kotitöitä ja siivousta pidetään itsestäänselvyytenä ja siinä tulee hyötyliikuntaa.
- Ammatti käsitteenä voi myös olla hämmentävä, sillä heillä ei välttämättä ole ammatillista koulutusta, ja vaikka olisikin, ovat he usein tehneet hyvin monenlaisia töitä eri aloilla. On parempi kysyä Mitä työtä olette tehnyt, tai millä tavalla olette perheenne elättänyt?
- Uskossa oleminen on monelle tärkeää ja siihen liittyy olennaisesti helluntai-seurakunnissa tapahtuvat toiminnot ja vapaaehtoistyö. Uskosta puhutaan mielellään ja siitä saa kysyä.
- Huumaavat aineet voidaan teemana ymmärtää väärin ja se voidaan kokea loukkaavana. On parempi puhua päihdyttävistä aineista, tai mielialaan vaikuttavista aineista ja lääkkeistä.
- Lääkkeitä tilataan ja ostetaan usein myös ulkomailta sekä vaihdellaan jopa sukulaisten kesken. Käytössä voi olla myös erilaisia rohtoja ja muita luontaistuotteita. Näistä ei välttämättä mainita edes kysyessä. Myös ruokailutottumukset voivat olla ristiriidassa lääkkeiden käytön kanssa.
- Läheisiltä joudutaan mahdollisesti kysymään kaikki selvitettävät asiat suullisesti, sillä monen, varsinkin iäkkäämmän luku- ja kirjoitustaito on heikko. Suomenkieliset versiot tulee olla saatavilla selkokielisinä.

Jos asiakkaan testitulokset on heikko ja hänet lähetetään jatkotutkimuksiin, täytyy huomioida, että jatkohoitoon suostuminen ei ole mahdollisesti asiakkaan oma päätös, vaan asiakkaan kanssa sovittavista jatkotoimenpiteistä päättämiseen voi osallistua koko perhe. Usein yksi lapsista tai läheisistä edustaa koko perhettä. Tällöin on hyvä puhua myös hänen tai koko perheen kanssa siitä, miksi ja millaisiin jatkotoimenpiteisiin asiakas ohjataan, jotta kaikki asiakkaan hoitoon osallistuvat tietävät mitä tapahtuu.

Romanikulttuuri on edelleen hyvin yhteisöllistä ja romanivanhusten hoitoa pidetään kunnia-asiana. Lisääntynyt työ- ja koulutuselämä hankaloittaa kotona hoitamista. Vanhuksista pyritään pitämään huolta osallistumalla lääkäri- ja tutkimuskäynteihin ja tukemaan laitoshoidossa ja sairaalassa olevia läheisiä.

Muistitulkkin tieto ja ymmärrys romanikulttuurista ja siihen liittyvistä tabuista on merkityksellistä yhteistyön ja sujuvan kommunikaation kannalta. Tämä helpottaa kysymysten esittämistä ja asioiden selvittämistä.

• Muistitulkki-
toiminta •

Muistitulkin materiaali

ROMANI

SISÄLLYS

1. Asiakkaan taustatietojen kartoitussivu 3

Tässä osiossa kerätään asiakkaan perustiedot ja kartoitetaan hänen taustatietojaan. Lomake on laadittu selkokielellä. Muistitulkki voi täyttää osion asiakkaan kanssa ennen testiin menoa tai se voidaan täyttää yhdessä testaaajan (muistialan ammattilainen) kanssa.

2. Kysely läheisellesivu 7

Tämä läheisen kysely on laadittu selkokielellä.

3. Asiakkaan oirekyselysivu 9

Tässä osiossa testaaaja haastattelee asiakasta ennen testin aloitusta.

4. MMSE -testi.....sivu 11

Testitilanteessa on mukana muistitulkki, asiakas ja testaaaja.

5. Kellotestisivu 17

6. Yhteenveto testitilanteen huomioistasivu 19

Tähän osioon kirjataan tarvittavat jatkotoimenpiteet sekä testin ja haastattelun aikana tehdyt huomiot.

7. Muistitulkki muistitestitilanteessasivu 21

Muistitulkin rooli muistitestitilanteessa.

8. Kieli- ja kulttuuriryhmäkohtaiset huomiotsivu 21

Tähän osioon on koottu asiakkaan kieli- ja kulttuuriryhmään liittyviä huomioita, jotka voivat vaikuttaa testin suorittamiseen sekä testin lopputulokseen. Testaaajan on hyvä käydä nämä huomiot läpi ennen testin aloittamista.

Tämä materiaalipaketti toimii työkaluna muistitulkeille sekä muistialan ammattilaisille.

TULOSTUSOHJE

A4-tulostin: Tulosta kaikki sivut 1–22*. Teippaa yhteen kannot: sivut 1, 2, 21 ja 22.
Teippaa yhteen myös Asiakkaan taustatietojen kartoitus, sivut: 3, 4, 5, ja 6.

* älä tulosta A3-kokoisia sivuja 23–26.

A3-tulostin: Tulosta A4-kokoon sivut 7–20**. Tulosta A3 kokoon viimeisenä olevat sivut 23–26.

** älä tulosta sivuja 1–6.

7.

MUISTITULKKI MUISTITESTITILANTEESSA

Muistitulkki on Muistitulkki-toimintaan koulutettu vapaaehtoinen. Hänellä on valmiudet toimia tulkkina muisti-vastaanotolla ja hän ymmärtää testitilanteen tulkkaukselle asettamat erityispiirteet. Lisäksi hänellä on tietoa ja ymmärrystä muistisairauksista ja muistisairaahan henkilön kanssa toimimisesta.

Muistivastaanotto ja testitilanne, joissa toimitaan tulkin välityksellä, vaativat testaaajalta erilaista osaamista. Tilanne voi olla haastava myös asiakkaalle.

Muistitulkki-toiminnan avulla pyritään tukemaan tilannetta sekä turvaamaan totuudenmukaiset testitulokset ja välttämään tilanteita, joissa tulkkina toimii asiakkaan läheinen, kuten oma puoliso tai lapsi.

8.

KIELI- JA KULTTUURIRYHMÄKOHTAISET HUOMIOT

Romanit mielletään hyvin homogeenisena ryhmänä ja ajatellaan että myös heidän tarpeensa ovat samat. Yksilöllisiä eroja löytyy kuitenkin mm. tavoissa, koulutuksessa, elintasossa ja integroitumisessa maaseudun ja kaupunkiasujien välillä.

Romanien elämään vaikuttavia yhteisiä kulttuurisidonnaisia asioita, joita kannattaa huomioida, varsinkin ennen 1955-syntyneiden kohdalla ovat:

- Romanivanhuksia teititellään aina, myös kotiloissa.
- Ruumiintoimintoihin ja omaan kehoon liittyvät asiat ovat tabuja. Romaniväestöön kuuluvalla ei voi kaikissa tilanteissa kysyä hygieniaan liittyvistä asioista, kuten suihkussa ja wc:ssä käymisestä. Tähän vaikuttaa kysyjän tausta ikä ja/tai sukupuoli. Valtaväestön edustajalle usein vastataan, mutta oman yhteisön edustajalle ei. Jos epäsovivan kysymyksen esittää toisen sukupuolen edustaja tai se esitetään toisen romanin läsnä ollessa, voi olla, että asiakas suuttuu tai loukkaantuu.
- Seksuaalisuudesta ja seksuaalivähemmistöistä puhuminen on erityisesti iäkkäiden keskuudessa erittäin vaikeaa ja siitä kysyminen koetaan loukkaavana.
- Perheväkivallasta ei puhuta ulkopuolisille, vaikkei se olisi fyysistä vaan esim. taloudellista ja henkistä.
- Mielenterveys on aiheena vaikea ja sitä hävetään, koska samoin kuin muistisairaus myös mielenterveys vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen normeja rikkovalla tavalla.
- Kielellisten eroavaisuuksien vuoksi monia valtaväestön käyttämiä termejä tai käsitteitä ei käytetä romanikulttuurissa. Psykkisistä traumoista voi kysyä: oletteko kokenut suruja tai isoja murheita, onko elämässänne sattunut pahoja asioita? Fyysistä traumaista voi kysyä: oletteko joskus satuttanut itsenne pahasti tai oletteko ollut onnettomuuksissa?
- Romanikulttuurissa miesten ja naisten roolit ovat hyvin erilaisia. Arjen toimintakykyä ei voida selvittää samoilla kysymyksillä miesten ja naisten kohdalla, sillä romanimiehet eivät yleensä osallistu kotitöihin.
- Harrastukset ovat käsitteenä uusi. Monet iäkkäät, varsinkaan naiset, eivät erikseen harrasta liikuntaa. Kotitöitä ja siivousta pidetään itsestäänselvyytenä ja siinä tulee hyötyliikuntaa.

- Ammatti käsitteenä voi myös olla hämmäntävä, sillä heillä ei välttämättä ole ammatillista koulutusta, ja vaikka olisikin, ovat he usein tehneet hyvin monenlaisia töitä eri aloilla. On parempi kysyä Mitä työtä olette tehnyt, tai millä tavalla olette perheenne elänyt?
- Uskossa oleminen on monelle tärkeää ja siihen liittyy olennaisesti helluntai-seurakunnissa tapahtuvat toiminnot ja vapaaehtoistyö. Uskosta puhutaan mielellään ja siitä saa kysyä.
- Huumaavat aineet voidaan teemana ymmärtää väärin ja se voidaan kokea loukkaavana. On parempi puhua päihdyttävistä aineista, tai mielialaan vaikuttavista aineista ja lääkkeistä.
- Lääkkeitä tilataan ja ostetaan usein myös ulkomailta sekä vaihdellaan jopa sukulaisten kesken. Käytössä voi olla myös erilaisia rohtoja ja muita luontaistuotteita. Näistä ei välttämättä mainita edes kysyttäessä. Myös ruokailutottumukset voivat olla ristiriidassa lääkkeiden käytön kanssa.
- Läheisiltä joudutaan mahdollisesti kysymään kaikki selvittävät asiat suullisesti, sillä monen, varsinkin iäkkäämmän luku- ja kirjoitustaito on heikko. Suomenkieliset versiot tulee olla saatavilla selkokielellä.

Jos asiakkaan testitulos on heikko ja hänet lähetetään jatkotutkimuksiin, täytyy huomioida, että jatkohoitoon suostuminen ei ole mahdollisesti asiakkaan oma päätös, vaan asiakkaan kanssa sovittavista jatkotoimenpiteistä päättämiseen voi osallistua koko perhe. Usein yksi lapsista tai läheisistä edustaa koko perhettä. Tällöin on hyvä puhua myös hänen tai koko perheen kanssa siitä, miksi ja milläsiin jatkotoimenpiteisiin asiakas ohjataan, jotta kaikki asiakkaan hoitoon osallistuvat tietävät mitä tapahtuu.

Romanikulttuuri on edelleen hyvin yhteisöllistä ja romanivanhusten hoitoa pidetään kunnia-asiana. Lisääntynyt työ- ja koulutuselämä hankaloittaa kotona hoitamista. Vanhuksista pyritään pitämään huolta osallistumalla lääkäri- ja tutkimuskäynteihin ja tukemaan laitoshoidossa ja sairaalassa olevia läheisiä.

Muistitulkin tieto ja ymmärrys romanikulttuurista ja siihen liittyvistä tabuista on merkityksellistä yhteistyön ja sujuvan kommunikaation kannalta. Tämä helpottaa kysymysten esittämistä ja asioiden selvittämistä.

ASIAKKAAN SUOSTUMUS TIETOJEN LUOVUTTAMISELLE

Saako tämän kyselyn ja muistitestin tietoja antaa hoitavalle taholle (esimerkiksi terveysasemalle tai lääkärille)?

☐ Kyllä

☐ Ei

Paikka

Päivämäärä

20

Asiakkaan allekirjoitus

Nimen selvennys

MUISTITULKIN HAVAINTOJA

Asiakkaan näkö- ja kuulovaikeudet:

Ymmärsikö asiakas puheesi?

Puhuiko asiakas sujuvasti (oliko puhe selkeää ja ymmärrettävää, etsikö asiakas sanoja)?

Millainen oli asiakkaan tunnetila ja mielentila kyselyn aikana?
Oliko asiakas esimerkiksi väsynyt, virkeä, ärtynyt?

Paikka

Päivämäärä

20

Muistitulkin allekirjoitus

Nimen selvennys

1. ASIAKKAAN TAUSTATIETOJEN KARTOITUS
MMSE-MUISTITESTIÄ VARTEN

Päiväys:

20

Muistitulkki:

Ennen lomakkeen täyttämistä muistitulkki selvittää asiakkaalta, kuuleeko asiakas häntä. Muistitulkki varmistaa myös, että asiakkaalla on tarvittavat silmälasit mukana. Jos asiakkaalla on ongelmia kuulossa tai näössä, muistitulkki kirjaa havainnot lomakkeen loppuun.

ASIAKKAAN TIEDOT

Asiakkaan nimi		
Henkilötunnus		Äidinkieli
Puhelinnumero	Sähköpostiosoite	
Katuosoite		
Postinumero	Kaupunki	
Alkuperäinen kotimaa		Milloin muuttanut Suomeen?
Millainen on asiakkaan suomen kielen taito?		
Asiakas ymmärtää suomea: ☐ Hyvin ☐ Vähän ☐ Ei ollenkaan		

Koulutus

Oletko käynyt koulua?

☐ Kyllä

☐ Ei

Kuinka monta vuotta? Missä maassa:

Oppiaste:

☐ Peruskoulu

☐ Ammattikoulu

☐ Korkeakoulu

Lisätietoa koulutuksesta:

Luku- ja kirjoitustaito

Osaatko lukea?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Vähän

Millä kielellä osaat lukea?

Osaatko kirjoittaa?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Vähän

Millä kielellä osaat kirjoittaa?

Ammatti

Mitä työtä olet tehnyt kotimaassasi?

Ammatti Suomessa

Oletko tehnyt työtä Suomessa?

☐ Kyllä

☐ Ei

Mitä työtä olet tehnyt?

Asuminen

Millä tavalla asut tällä hetkellä?

☐ Yksin

☐ Puolison kanssa

☐ Perheen kanssa (useampi henkilö)

☐ palvelutalossa

☐ Jokin muu vaihtoehto:

Pidätkö huolta jostain toisesta henkilöstä?

☐ Kyllä

☐ Ei

Autoilu

Onko sinulla ajokortti?

☐ Kyllä

☐ Ei

Ajatko autoa Suomessa?

☐ Kyllä

☐ Ei

ARJEN TOIMINTAKYKY

Käykö kotihoito luonasi?

☐ Kyllä

☐ Ei

Kuinka usein kotihoito käy?

☐ Joka päivä

☐ Kerran viikossa

☐ Jokin muu:

Teetkö kotitöitä itsenäisesti?

☐ Kyllä

☐ Ei

Siivoatko itse?

☐ Kyllä

☐ Ei

Laitatko ruokaa itse?

☐ Kyllä

☐ Ei

Käytätkö kodinkoneita (esimerkiksi pyykinpesukonetta tai kahvinkeitintä)?

☐ Kyllä

☐ Ei

Käytätkö puhelinta?

☐ Kyllä

☐ Ei

Käytätkö tietokonetta?

☐ Kyllä

☐ Ei

Tarvitsetko apua pukeutumisessa?

☐ Kyllä

☐ Ei

Tarvitsetko apua peseytymisessä (esimerkiksi apua suihkussa)?

☐ Kyllä

☐ Ei

Tarvitsetko apua WC:ssä käyntiin?

☐ Kyllä

☐ Ei

Käykö joku henkilö auttamassa sinua?

☐ Kyllä

☐ Ei

Missä asioissa hän sinua auttaa?

☐ Kauppa-asioissa

☐ Pankkiasioissa

☐ Pesemisessä ja päivittäisessä puhtaudessa

☐ Jossakin muussa asiassa (esimerkiksi siivouksessa, pyykin pesussa)

ELÄMÄNTAVAT

Nukutko mielestäsi riittävästi?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Heräiletkö öisin?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Nukutko päivällä?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytätkö unilääkkeitä?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Miten nukuit viime yönä?

☐ Hyvin

☐ Huonosti

Käytätkö alkoholia?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Kuinka usein käytät alkoholia?

☐ Päivittäin

☐ Kerran viikossa

☐ Harvemmin

Tupakoitko?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytätkö huumaavia aineita?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Harrastatko liikuntaa?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytkö kävelyillä?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytkö kuntosalilla?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytkö ryhmäjumpassa?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytkö kerhossa tai ryhmätoiminnassa?

☐ Kyllä

☐ Ei

Onko sinulla muita harrastuksia

☐ Kyllä

☐ Ei

(esimerkiksi käsityöt, laulaminen, teatteri lukeminen)?

Mitä harrastuksia:

MIELIALA

Koetko, että olet yksinäinen?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Koetko, että olet surullinen?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Koetko, että olet masentunut?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Käytätkö mielialalääkkeitä (esimerkiksi masennukseen)?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

SAIRAUDET JA LÄÄKKEET

Onko lääkäri määrännyt sinulle lääkkeitä Suomessa?

☐ Kyllä

☐ Ei

Ostatko lääkkeitä muualta kuin Suomesta?

☐ Kyllä

☐ Ei

Huolehditko itse omista lääkkeistäsi?

☐ Kyllä

☐ Ei

Käytätkö yrttivalmisteita tai muita rohtoja (esimerkiksi luontaistuotteita)?

☐ Kyllä

☐ Ei

ONNETTOMUUDET JA TAPATURMAT

Mistä maasta muutit Suomeen?

Miksi muutit Suomeen?

Oletko joutunut onnettomuuteen, jossa olet satuttanut pääsi (esimerkiksi auto-onnettomuus, putoaminen, kova isku päähän)?

Kyllä

☐

Ei

☐

Lisätietoa:

Oletko kokenut elämäsi aikana asioita tai tapahtumia, jotka ovat olleet henkisesti vaikeita tai raskaita (esimerkiksi avioero, läheisen kuolema, sota, väkivalta)?

Kyllä

☐

Ei

☐

Lisätietoa:

OMA ARVIO MUISTIN TOIMINNASTA

Oletko huolissasi muististasi?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Hukkaatko tavaroitasi (esimerkiksi avaimet, puhelin, silmälasit)?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Unohdatko sovitut tapaamiset?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus

Oletko eksynyt tutussa ympäristössä (esimerkiksi kauppamatkalla)?

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Joskus